

КРИТЕРІЙ ВИЗНАЧЕННЯ ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ РОБОЧИХ МІСЦЬ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2024.4.03>

Постановка проблеми. Підприємництво відіграє концептуально важливу роль в економічному зростанні, оскільки воно створює новий бізнес і розширює існуючий. Нові підприємства створюють робочі місця, а збільшення робочих місць означає збільшення доходів, що впливає на кінцеве і проміжне споживання, яке стимулює попит на товари та послуги. Цей підвищений попит у поєднанні зі збільшенням пропозиції товарів і послуг сприяє економічному зростанню та створює позитивний цикл економічного розвитку. Хоч позитивним є сам процес створення робочих місць, проте не всі типи робочих місць є доцільними і важливими в повоєнному відновленні України, а тільки ті, що втілюють інноваційний і високопродуктивний характер, високу оплату праці тощо. Тому є актуальним визначення критеріїв, за якими держава і підприємства повинні формувати робочі місця як високопродуктивні. *Мета статті* спрямована на визначення методологічних концептів створення робочих місць в економіці України, а саме системи критеріїв, за якими робочі місця слід відносити до високопродуктивних з метою їх використання в економічній політиці в повоєнній відбудові країни. *Предметом дослідження* є критеріальні характеристики робочих місць на виробничих підприємствах. *Методологічною основою* та інформаційною базою дослідження є актуальні теоретичні та прикладні дослідження. У статті використано низку методів, серед них аналіз, синтез, порівняння та узагальнення. *Основною гіпотезою* дослідження стало припущення про те, що темпи і якість зростання економіки залежать від типу робочих місць, а саме високопродуктивних, бо саме вони є запорукою стійкого розвитку соціально-економічних процесів. *Виклад основного матеріалу.* В статті наведено визначення поняття робочого місця і в тому числі високопродуктивного. Проведено порівняльну характеристику старих і нових робочих місць. Показані основні відмінності між двома виробничими парадигмами. Авторами пропонується розрізнити поняття «продуктивність праці працівника» і «продуктивність робочого місця». Наголошується, що відтворення неякісних робочих місць призводить до стримування відновлення економіки країни і наголошує, що створення якісних робочих місць є ключовою умовою економічного зростання і конкурентоспроможності. Дано характеристику «робочих місць, що найбільшою мірою сприяють розвитку», що проголошуються європейською економічною політикою. Розроблено систему ознак високопродуктивних робочих місць в економіці. В статті обґрунтовано систему критеріїв визначення високопродуктивних робочих місць на виробничих підприємствах, які включають як економічні та соціальні, так і інвестиційні та інноваційно-технологічні, що формує основу управління процесом створення високопродуктивними робочими місцями на виробничих підприємствах. *Оригінальність та практична*

¹ **Кожем'якіна Світлана Миколаївна**, д-р екон. наук, професор, професор кафедри управління, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна.

Kozhemiakina Svitlana, Doctor of Economic Science, Professor, Professor of the Management Department, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1314-0841>

e-mail: s.kozhemiakina@kubq.edu.ua

² **Ушенко Наталя Валентинівна**, д-р екон. наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна.

Ushenko Natalya, Doctor of Economic Science, Professor, Professor of the International Economics Department, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3158-4497>

e-mail: n.ushenko@kubg.edu.ua

³ **Мазуров Сергій Анатолійович**, канд. екон. наук, начальник відділу муніципальної варти, Ковельська міська рада, м. Ковель, Україна.

Mazurov Sergij, Ph.D. of Economic Sciences, Head of the Municipal Guard Department, Kovel City Council, Kovel, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8409-3395>

e-mail: ayreon85@ukr.net

значимість обумовлюються обґрунтуванням системи критеріїв високопродуктивних робочих місць, тобто показників, які характеризують кількісно і якісно тип робочих місць, що є основою для управління процесом створення робочих місць. Висновки. Без створення високопродуктивних місць виробничими підприємствами неможливо досягти високих темпів зростання індустріальних галузей. Використання запропонованої системи критеріїв важливе при розробці економічної політики при відбудові економіки після війни. Сучасні умови вимагають максимального розширення області застосування системи критеріїв створення високопродуктивних місць як на макро-, так і на мікрорівні.

Ключові слова:

критерії, ознаки, робоче місце, високопродуктивні робочі місця, продуктивність робочого місця, економічна політика.

CRITERIA FOR DETERMINING HIGHLY PRODUCTIVE JOBS IN DOMESTIC ENTERPRISES

Formulation of the problem. Entrepreneurship plays a conceptually important role in economic growth, as it creates new businesses and expands existing ones. New enterprises create jobs, and an increase in jobs means an increase in income, which affects final and intermediate consumption, which stimulates the demand for goods and services. This increased demand, combined with an increase in the supply of goods and services, contributes to economic growth and creates a virtuous cycle of economic development. Although the process of job creation itself is positive, not all types of jobs are appropriate and important in the post-war reconstruction of Ukraine, but only those that embody an innovative and highly productive nature, high wages, etc. Therefore, it is relevant to determine the criteria by which the state and enterprises should form jobs as highly productive. *The purpose of the article* is to determine the methodological concepts of job creation in the economy of Ukraine, namely, a system of criteria by which jobs should be classified as highly productive for the purpose of their use in economic policy in the post-war reconstruction of the country. *The object of the study* is the criterion characteristics of jobs at manufacturing enterprises. *The methodological basis* and information base of the study are current theoretical and applied research. The article uses a number of methods, including analysis, synthesis, comparison and generalization. *The main hypothesis of the study* was the assumption that the pace and quality of economic growth depend on the type of jobs, namely highly productive ones, because they are the key to the sustainable development of socio-economic processes. *Presentation of the main material.* The article provides a definition of the concept of a job, including a highly productive one. A comparative characteristic of old and new jobs is carried out. The main differences between the two production paradigms are shown. The authors propose to distinguish between the concepts of “employee productivity” and “workplace productivity”. It is emphasized that the reproduction of low-quality jobs leads to the inhibition of the country's economic recovery and emphasizes that the creation of high-quality jobs is a key condition for economic growth and competitiveness. The characteristics of “jobs that contribute most to development” proclaimed by European economic policy are given. A system of signs of highly productive jobs in the economy is developed. The article substantiates a system of criteria for determining highly productive jobs at manufacturing enterprises, which include both economic and social, as well as investment and innovation-technological, which forms the basis for managing the process of creating highly productive jobs at manufacturing enterprises. *Originality and practical significance* are due to the justification of the system of criteria for highly productive jobs, i.e. indicators that quantitatively and qualitatively characterize the type of jobs, which is the basis for managing the process of creating jobs. *Conclusions.* Without the creation of highly productive jobs by manufacturing enterprises, it is impossible to achieve high growth rates in industrial sectors. The use of the proposed system of criteria is important in developing economic policy during the reconstruction of the economy after the war. Modern conditions require the maximum expansion of the scope of application of the system of criteria for creating highly productive places at both the macro and micro levels.

Keywords:

criteria, characteristics, workplace, high-performance workplaces, workplace productivity, economic policy.

Постановка проблеми. Виробничі підприємства відіграють суттєву роль в економічному зростанні, оскільки вони створюють новий бізнес і розширюють існуючий. Нові підприємства створюють робочі місця, а

збільшення робочих місць означає збільшення доходів, що впливає на кінцеве і проміжне споживання, яке стимулює попит на товари та послуги. Цей підвищений попит у поєднанні зі збільшенням пропозиції товарів і по-

слуг сприяє економічному зростанню та створює позитивний цикл економічного розвитку. Хоч позитивним є сам процес створення робочих місць, проте не всі типи робочих місць є доцільними і важливими в повоєнному відновленні України, а тільки ті, що втілюють інноваційний і високопродуктивний характер, високу оплату праці тощо. Тому є актуальним визначення критеріїв, за якими держава і підприємства повинні формувати робочі місця як високопродуктивні в післявоєнний період відновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останнього десятиліття питаннями формування нових і реорганізації існуючих робочих місць у взаємозв'язку з ринком праці, станом зайнятості та економічним зростанням займаються такі вітчизняні науковці як О. Грішнова, Вакарюк Л.В, А. Калина, С. Кожем'якіна, Г.Куліков, Е. Лібанова, Ю. Маршавін, І. Петрова, О. Рудченко, А. Сундук, В. Хаустова.

Проблемами створення робочих місць, які пов'язані з попитом і пропозицією на ринку праці, з економічними циклами, коливаннями рівня зайнятості переймалися зарубіжні вчені: Дж. Лонг, Дж. Л. Ріггс, Р. Дж. Еренберг, Р.С. Сміт, Р. Аткинсон, А. Алчіан, Дж. Бігель.

Мета дослідження спрямована на визначення методологічних концептів створення робочих місць в економіці України, а саме системи критеріїв, за якими робочі місця слід відносити до високопродуктивних з метою їх використання в економічній політиці в повоєнній відбудові країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж удосконалювати існуючі інститути потрібно відновити зруйнований інститут праці, адже право на працю – це первинна потреба людини у цивілізованому світі. Головна структурна реформа, яку потрібно реалізувати в Україні – це створення нових робочих місць. З досвіду післявоєнної відбудови Боснії та Герцеговини відомо, що ігнорування проблеми цілеспрямованого створення робочих місць призвело до виникнення зневіри населення у кращому майбутньому і хронічного безробіття, яке ще протягом 10 років після закінчення війни (1996-2007 рр.) зберігалось на рівні 30-40% робочої сили і донині залишається одним з найвищих в Європі (16%). Ми згодні думкою фахівців, що для зруйнованої війною еко-

номіки, цінність створення нових робочих місць має значно вище інституційне значення, ніж судові, правоохоронні, антикорупційні, банківські і т. д. реформи, якими переважно займався влада останні роки. Проведення подальших ринкових реформ не буде мати успіху в країні, громадяни якої залишаються масово безробітними з доходами в рази нижчим, ніж в сусідніх країнах, з посттравматичним синдромом пережитої війни [1].

Науково-технічний прогрес війна не зупиняє, продовжує істотно впливати на структурні зміни в економіці. На ринку праці ці зміни виражаються в зміні структури робочих місць. Робочі місця неоднорідні за своїми якісними характеристиками: одні припускають високу, інші низьку кваліфікацію робочої сили; одні пов'язані з високою, інші – з низькою оплатою; одні більше, інші менш привабливі з точки зору різних соціальних переваг. Питання про те, в якому напрямку змінюється структура зайнятості під впливом технічного прогресу, вже кілька століть займає увагу дослідників.

Світові тенденції демонструють, що технічний прогрес генерує більш складні робочі місця і пред'являє все більш високі вимоги до освіти, в результаті перерозподіляє результати економічного зростання на користь працівників високої кваліфікації. Нове робоче місце, це коли воно створене шляхом модернізації або зміни технології виробництва, що потребує нових знань і вмінь працівника [2].

Технологічні зміни призводять до того, що місця з високою продуктивністю стає все більше. Одночасно зростає кількість робочих місць, які не вимагають високої кваліфікації, таких місць особливо багато в секторі послуг, де зайнятість безперервно зростає. Принципово не рутинний характер ускладнює автоматизацію подібних робочих місць, в зв'язку з чим навіть у міру розгортання комп'ютерної революції не скорочується, а збільшується [3].

Таким чином, виникає поняття високопродуктивного робочого місця. Аналіз показує, що загальноприйнятого чіткого його визначення не існує. Замість цього прийнято говорити про нові (як правило, високотехнологічні) робочі місця, які протиставляються застарілим робочим місцям. Слід відмітити, що мова йде про характер створюваних робочих місць, а не просто про нові робочі місця, які виникають як факт. Вважається, що колосальні технологічні та інституційні транс-

формації, що охопили світ в останні 30 років, проявилися в переході до парадигми нових робочих місць.

Саме про зновстворені робочі місця йде мова в законі «Про зайнятість населення», де нове робоче місце інтерпретується як робоче місце, яке створене у зв'язку із появою нового суб'єкта господарювання (крім того, що створений шляхом припинення) або збільшенням штатної чисельності працівників за умови відсутності скорочення (зменшення) середньомісячної чисельності за

попередні 12 місяців, а також створене шляхом модернізації або зміни технології виробництва, що потребують нових знань, навичок та вмінь працівника [4].

В зв'язку з чим виникає поняття старих і нових робочих місць, які певним чином накладають відбиток на їх характер і в промисловому секторі.

У таблиці 1 показані основні пункти відмінностей між двома виробничими парадигмами.

Таблиця 1 – Порівняльні характеристики старих і нових робочих місць

Ознака	Старі робочі мсця	Нові робочі місця
Основні характеристики		
Ресурси	Атоми— фізичні активи	Біти— інформація
Робота	Структурована, локалізована	Гнучка, віртуальна
Працівники	Залежні співробітники	співробітники, наділені повноваженнями, вільні агенти
Фактори, що впливають на рівні підприємства		
Технологія	Механічна	Цифрова, електронний бізнес
Ринки	Локальні, вітчизняні	Глобальні, включаючи використання інтернета
Робоча сила	Однорідна	різноманітна
Цінності	Стабільність, економичність	Мінливість, швидкість
Події	Спокійні, прогнозуемі	Турбулентні, кризові
Особливості менеджменту		
Керівництво	Автократія	Розподіл влади, надання прав
Фокус	Отримання прибутку	Зв'язки зі споживачами та співробітниками
Виконання роботи	Окремими людьми	Командами
Взаємовідносини	Конфлікти, конкуренція	Співробітництво
Ціль	Ефективний результат	Експериментування, навчаюча організація

Джерело: розроблено авторами на підставі [5]

Команди, які виконують завдання на сучасних промислових підприємствах і організаціях, можуть залучати зовнішніх підрядників, постачальників, споживачів, конкурентів і вільних агентів (професіонали-одинаки, фрілансери), які працюють не на конкретну організацію, а від проекту до проекту. Найбільш цінні працівники – це ті, які здатні швидко навчатися, передавати знання і відчувати себе комфортно в умовах ризику, змін і невизначеності.

Сучасні підприємства повинні опиратись на технологічні досягнення, що рівноцінно створенню значної кількості високопродуктивних робочих місць. Очевидно,

що створення такого типу робочих місць повинне сприяти вирішенню одного з найважливіших завдань соціально-економічного розвитку, а саме – ефективному використанню трудових ресурсів при мінімізації негативних наслідків для зайнятості населення, а отже, забезпечення зростання продуктивності праці і адекватний їй зростанню заробітної плати. Однак при цьому слід розрізняти поняття «продуктивність праці працівника» і «продуктивність робочого місця». Продуктивність праці відображає ефективність виробничої діяльності людей у процесі створення матеріальних благ і послуг, тобто результативність конкретної праці. Продуктивність праці

прийнято вимірювати кількістю продукції або послуг, вироблених працівником за одиницю робочого часу, або кількістю робочого часу, затраченого на виробництво одиниці продукції чи надання послуги. Продуктивність робочого місця визначається як максимально ефективно-продуктивна, створена для досягнення найвищих економічних показників зона трудової діяльності працівника або їх групи, що оснащена всіма необхідними організаційними та матеріальними ресурсами для успішного здійснення роботи [6].

У публікаціях з цих питань фахівці використовують такі модифікації понять як якісні робочі місця, термін «робочі місця, що найбільшою мірою сприяють розвитку», високотехнологічні робочі місця, висококваліфіковані робочі місця, ефективні робочі місця, високопродуктивні робочі місця. Однак у вітчизняній та зарубіжній літературі не достатньо розкривається зміст цих понять.

Якість робочих місць – надзвичайно важливий показник будь-якої ефективно функціонуючої економіки. Європейська конфедерація профспілок постійно звертала увагу на необхідність зосередитися на створенні якісних робочих місць, оскільки вони є ключовим фактором забезпечення стійкого зростання в Європі. ЕКП зазначає, що відтворення неякісних робочих місць призводить до стримування відновлення економіки країни і наголошує, що створення якісних робочих місць є ключовою умовою економічного зростання і конкурентоспроможності. Якісні робочі місця пов'язані також з більш високим рівнем участі населення на ринку праці. Завдяки якісним робочим місцям працівники більш задоволені своєю роботою, більш кваліфіковані і мотивовані, що у свою чергу сприяє появі сильніших, продуктивніших і інноваційних підприємств. Неякісні робочі місця, разом з незаконною трудовою діяльністю негативно впливають на надходження до державного бюджету через зниження доходів від оподаткування, субсидування низьких заробітних плат, та відповідно, низьких пенсій [7]. Отже, у випадку «якісного робочого місця», змістовний акцент робиться не на продуктивності праці, а на якості оснащення місця (з точки зору працівника), соціальної забезпеченості працівника і рівня оплати праці. Тобто, при підході з точки зору «якісного» робочого місця розглядається рівень споживання і заощаджень працівника, а «високопродуктивного» – ефективність ви-

робництва. Тобто поняття якісних робочих місць відображає соціальний характер.

«Робочі місця, що найбільшою мірою сприяють розвитку», що проголошуються європейською економічною політикою – це ті робочі місця, які найбільш важливі для суспільства, з урахуванням їх цінності як для працюючих, так і потенційних побічних ефектів – позитивних або негативних (до видів зайнятості, що вносять в економічний розвиток більш істотний внесок, ніж інші, відносяться ті, які скорочують бідність, пов'язують економіку зі світовими ринками, або зміцнюють довіру і підвищують громадянську активність, до яких з нашої точки зору відносяться робочі місця саме в промисловості). Це робочі місця, які мають «... продуктивну працю, при якій забезпечується захист прав, гідна оплата праці і соціальний захист. Вона також має на увазі, що можливість заробляти повинна бути повністю доступна для всіх» [8].

Критерії їх виокремлення різні для кожної економіки в залежності від рівня розвитку країни і провідних її секторів. Для України, на нашу думку, це робочі місця, сприяють диверсифікації експорту та робочі місця, що не субсидуються за рахунок державного бюджету. Це той тип робочих місць, що відображає ефективні економічні, соціальні, екологічні зв'язки між факторами виробництва [6].

Термін «ефект» (від лат. effectus – дія, результат) в широкому розумінні означає результат будь-якого процесу. Тому і ефект і результат можна розглядати як синоніми. Однак, як відмічають окремі автори, у деяких випадках ці терміни розмежовують. При цьому під умовним поняттям економічний результат мають на увазі загальний результат (зокрема, виручка, дохід), а під поняттям економічний ефект – чистий результат (зокрема, прибуток). Ефективність визначається відношенням результату (ефекту) до витрат, що забезпечили його отримання. Ефективність розкриває характер причинно-наслідкових зв'язків виробництва і безпосередньо показує не результат, а те якими витратами він був досягнутий. Тому ефективність найчастіше характеризується відносними показниками, що розраховуються на основі двох груп характеристик (параметрів) – результату і витрат [9].

Враховуючи вищезазначене можна вивести класичну формулу визначення ефективності робочого місця:

$$E_{рм} = \frac{E \rightarrow \max}{B \rightarrow \min} * 100, \quad (1)$$

де $E_{рм}$ – ефективність робочого місця; E – економічний результат (ефект або вигода), який спрямовується на максимум; B – витрати на створення та обслуговування робочого місця, спрямовані на досягнення мінімального значення. Таким чином визначаємо високоефективне робоче місце.

Слід зазначити, що аналітики досить швидко виявили існуючі відмінності понять «високотехнологічних» і «високопродуктивних» робочих місць. Тим часом, різниця між цими поняттями принципова. «Високотехнологічне» робоче місце – це робоче місце, оснащене складним обладнанням. «Високопродуктивне» робоче місце – це робоче місце, що дає можливість виробити максимум продукту за мінімум сукупних витрат, що можна виробити на робочому місці, оснащеному складним обладнанням та високими рівнями технологій [6]. Також є визначення високопродуктивного робочого місця як економічне робоче місце, оснащене сучасними високотехнологічними засобами виробництва, що забезпечують високу продуктивність капіталу, організація виробництва на якому дозволяє при використанні робочої сили відповідної кваліфікації отримувати на ній

продуктивність праці не нижче певного рівня (наприклад, рівня розвинених країн світу) при адекватній їй оплаті праці.

Незважаючи на те, що деякі вчені торкаються проблем створення високопродуктивних робочих місць, активно їх обговорюють, Указом Президента України від 11 липня 2005 р. було надано доручення Кабінету Міністрів України, регіональним держадміністраціям створити протягом далеких 2006-2009 рр. не менш, ніж 1 млн робочих місць на рік, а згідно з постановою Уряду № 922 від 5 липня 2006 р. Кабінет Міністрів України мав наміри забезпечити створення до 2009 р. не менше 4 млн робочих місць тобто були встановлені цільові показники їх створення. Визначені параметри не були досягнені. В іншому Розпорядженні КМУ «Про затвердження Основних напрямів реалізації державної політики у сфері зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2022 року» [10]. Було прийнято завдання збільшення кількості та поліпшення якості робочих місць з гідними умовами праці, але ні в попередньому і передвоєнному документах до сих пір не запропоновано чіткого визначення поняття високопродуктивного робочого місця.

Резюмуємо основні характеристики високопродуктивного робочого місця (рисунк 1).

Рисунок 1 – Ознаки високопродуктивних робочих місць в економіці

Джерело: розроблено авторами

Як видно з рисунку 1 високопродуктивні робочі місця – це такі робочі місця, для

яких мають місце такі ознаки: оснащеність найсучаснішим технологічним обладнанням,

заснованим на останніх досягненнях науки і техніки; висока продуктивність праці (продуктивність праці повинна, як правило, в разі перевищувати аналогічний показник традиційних виробництв; наприклад, в 2-3 рази вище середньої продуктивності праці в країні або по промисловості); безпечні умови праці, що відповідають європейським нормам; якісна освіта і висока кваліфікація працівників, зайнятих на даних робочих місцях; висока заробітна плата працівників, зайнятих на даних робочих місцях (наприклад, суттєво вища, ніж у працівників традиційних виробництв); висока вартість створення нових робочих місць або модернізації старих робочих місць (не менше 100 тис. доларів).

На основі встановлення ознак високопродуктивного робочого місця встановлюються критерії, тобто показники, які характеризують кількісно і якісно тип робочих місць. Вивчення вітчизняного і зарубіжного досвіду встановлення таких критеріїв, пропонується класифікувати критерії як економічні та соціальні та доповнити групами інвестиційних та інноваційно-технологічних. До інвестиційних пропонується віднести: вартість створення одного робочого місця або його модернізації, швидка окупність капітальних інвестицій, обсяг інвестицій на одне робоче місце, висока рентабельність робочого місця.

До інноваційно-технологічних: складність технології виробництва та рівень роботизації, конкурентоспроможність продукції підприємства, науково-технічне забезпечення, використання ІТ технологій, ресурсозбереження. В сукупності: економічні, соціальні, інвестиційні та інноваційно-технологічні критерії формують основу управління процесом створення високопродуктивних робочих місць на виробничих підприємствах (рисунок 2).

Як видно з рисунку 2 основним критерієм високопродуктивних робочих місць для виробничих підприємств є продуктивність праці, розрахована як додана вартість на одного працівника або випуск на одного зайнятого або штатного працівника.

За міжнародною методологією величина критерію за показником «додана

вартість у розрахунку на одне заміщене робоче місце» встановлюється виходячи з середнього рівня валового внутрішнього продукту в розрахунку на одне заміщене робоче місце по шести найбільших економік світу (США, Китаю, Японії, Німеччини, Індії, Бразилії), оціненим шляхом використання паритету купівельної спроможності [11].

Також, критерієм віднесення робочих місць до високопродуктивних, є заробітна плата, що теж є якісною характеристикою наявних робочих місць. Кваліфікація працівників – основний чинник ефективності, висока заробітна плата дозволяє залучити більш кваліфіковані кадри. Досліджуючи класифікацію робочих місць і засоби їх стимулювання слід враховувати не тільки їх високу продуктивність чи капіталоозброєність, а і стимулювання самого працівника, тобто високооплачуваність його праці. Тому більше уваги слід приділяти підвищенню оплати праці працівникам [12].

Високий рівень компетентності працівника на робочому місці є однією з головних характеристик високопродуктивних робочих місць. Як зазначає О.А. Грішнова, «компетентність працівника (професіоналізм) – це рівень його загальної та професійної підготовки, а також широта професійного світогляду, що дозволяє йому адекватно реагувати на вимоги конкретного робочого місця чи виконуваної роботи, які постійно змінюються» [13].

У Фонді Форда вважають, що основним критерієм високопродуктивних робочих місць є такі робочі місця, які дозволяють отримувати достатню для життя заробітну плату, нагромаджувати фінансові активи, мати кар'єрні перспективи. В Інституті вивчення зайнятості (США), робоче місце, яке гарантує поліпшення якості життя середнього класу і вихід за межі порогу бідності для американців з низьким рівнем доходів вважається високопродуктивним [13].

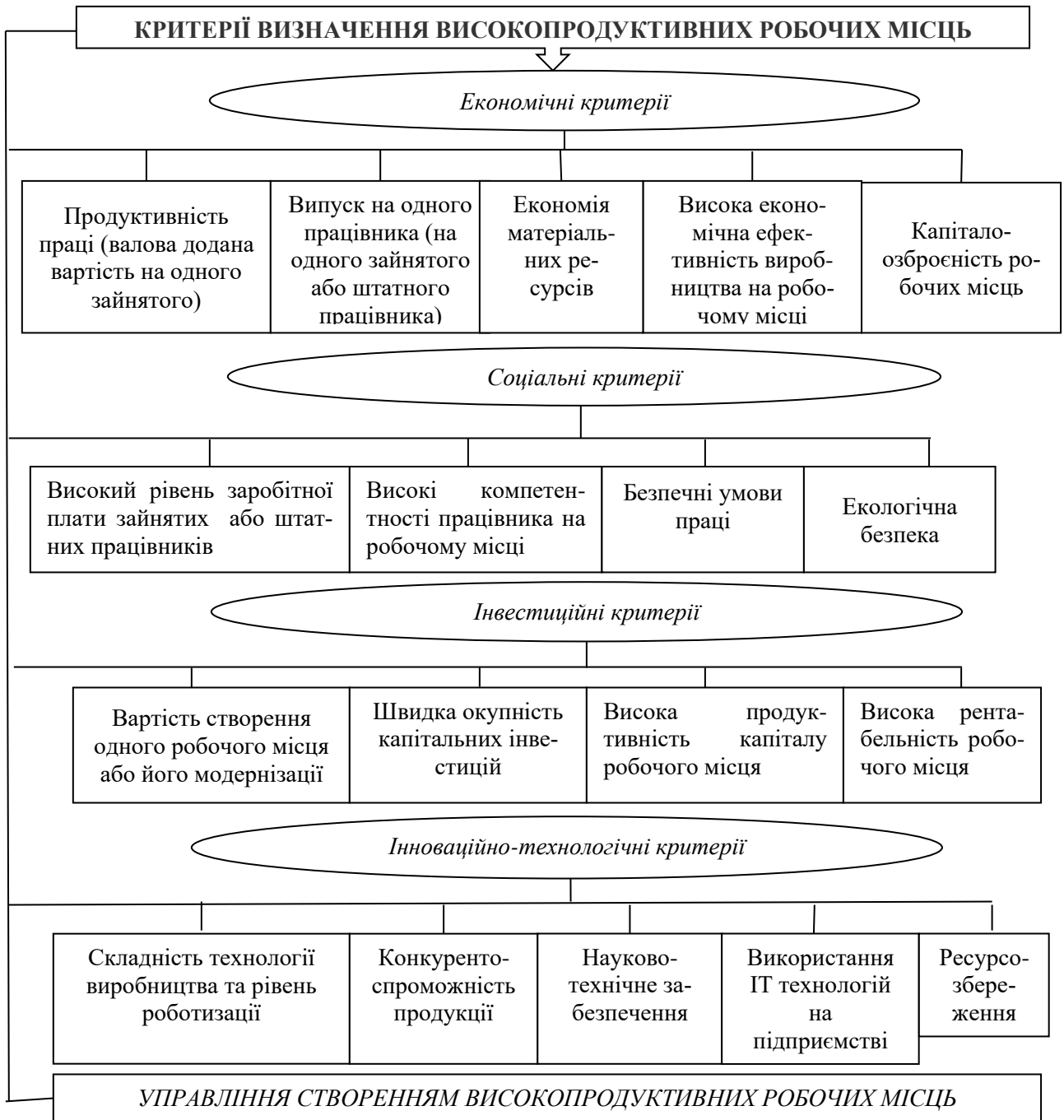

Рисунок 2 – Критерії визначення високопродуктивних робочих місць на виробничих підприємствах

Джерело: розроблено авторами

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, система критеріїв високопродуктивних робочих місць включає набір важливих характеристик. Висока економічна ефективність виробництва на робочому місці, оснащеність робочих місць сучасним технологічним обладнання є невід’ємними характеристиками високопродуктивних робочих місць. Безпечні умови праці, наявність перспектив кар’єрного зростання і самореалізації –

критерії, які характеризують в першу чергу якісні робочі місця, що є складовою визначення високопродуктивних робочих місць. Без створення високопродуктивних місць виробничими підприємствами неможливо досягти високих темпів зростання індустріальних галузей. Використання запропонованої системи критеріїв важливе при розробці економічної політики при відбудові економіки після війни.

Перелік використаних джерел

1. Шанс на краще життя: яким може бути план відбудови України. URL: <https://pravda.com.ua/publications/2022/04/11/685537/>. (дата звернення: 27 вересня 2024 р.)

2. Що означає нове робоче місце? URL: <http://surl.li/vnklbc>. (дата звернення: 1 жовтня 2024 р.)

3. Куліков Г. Т. Активізація процесу створення нових робочих місць у сучасних умовах. *Соціально – трудові відносини: теорія та практика : зб. наук. праць*. ДВНЗ "Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана" ; [відп. ред. Т. Г. Кицак]. 2013. № 1(5). С. 25–31.

4. Закон «Про зайнятість населення» від 5 липня 2012 р. № 5067-VI. Голос України. 2012. №8. С.153-154.

5. Jackson P., Suomi R. E-Business and Workplace Redesign. Taylor and Francis, September. 2003. Imprint: Routledge ISBN: 781134535675. p. 37.

6. Мазуров С.А. Макроекономічні аспекти створення високопродуктивних робочих місць в промисловості України. URL: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvn-a-ekonomika&s=ua&z=4576>. (дата звернення: 6 жовтня 2024 р.)

7. На шляху до європейської стратегії якісної зайнятості. Позиція, ухвалена на засіданні Виконавчого Комітету Європейської конфедерації профспілок (ETUC) 10–11 березня 2015 року. URL: <http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/mizhnarodna-robota/7326-na-puti-k-evropejskoj-strategii-kachestvennoj-zanyatosti>. (дата звернення: 15 жовтня 2024 р.)

8. Створення робочих місць – основа основ соціально-економічного розвитку, «Доповідь про світовий розвиток за 2013 рік» URL: <http://www.vsemirnyjbank.org/ru/news/press-release/2012/10/01/jobs-cornerstone-development-says-world-development-report>. (дата звернення: 15 жовтня 2024 р.)

9. Сундук А.М. Формування робочих місць в промисловості у контексті дії глобальних соціальних трендів. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 5. С. 117-122.

10. Розпорядження КМУ «Про затвердження Основних напрямів реалізації державної політики у сфері зайнятості

населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2022 року» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1396-2019-%D1%80#Text>. (дата звернення: 10 жовтня 2024 р.)

11. Ушенко Н.В. Трансформаційні зміни ринку праці в умовах формування платформної економіки та її бізнес-сегменту. *Формування ринкових відносин в Україні*: Вип. 12 (235). К., 2020. 164-172.

12. Петрова І.П. Державне регулювання процесу зайнятості та створення робочих місць в промисловості. *Ефективна економіка*. 2018. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>. (дата звернення: 27 жовтня 2024 р.)

13. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Підручник. К.: Знання, 2006. 559 с.

14. US Impact Investing Alliance. Електронний ресурс. URL: <https://www.fordfoundation.org/>. (дата звернення: 18 жовтня 2024 р.)

15. Створення нових робочих місць в Україні: результати та перспективи URL:http://www.niss.gov.ua/public/File/2013_nauk_an_rozrobku/ynvestyc_polityka.pdf. (дата звернення: 20 жовтня 2024 р.)

16. Україна високотехнологічна. Як розвивається вітчизняна ІТ-індустрія URL:<https://naglyad.org/uk/2018/05/14/ukrayina-visokotehnologichna-yak-rozvivayetsya-vitchiznyana-it-industriya/> (дата звернення: 27 жовтня 2024 р.)

17. Про затвердження Основних напрямів реалізації державної політики у сфері зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2022 року URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1396-2019-%D1%80#Text>. (дата звернення: 27 жовтня 2024 р.)

References

1. A chance for a better life: what could be the plan for rebuilding Ukraine? Received from: <https://pravda.com.ua/publications/2022/04/11/685537/> (access date: September 27, 2024).

2. What does a new job mean? Received from: <http://surl.li/vnklbc>. (access date: October 1, 2024).

3. Kulikov, H. T. (2013). Activation of the process of creating new jobs in modern conditions. *Social and labor relations: theory*

and practice: collection of scientific papers "Kyiv National. Economic University named after V. Hetman" ; [editor-in-chief H. Kytsak], 1(5). 25–31.

4. Law «On Employment of the Population» of July 5, 2012. (2012). № 5067-VI. *Holos Ukrainy*, 8. 153-154.

5. Jackson, P., Suomi, R. (2003). *E-Business and Workplace Redesign*. Taylor and Francis, September. Imprint: Routledge, 37.

6. Mazurov, S.A. Macroeconomic aspects of creating highly productive jobs in Ukrainian industry. Received from: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvn-a-ekonomika&s=ua&z=4576> (access date: October 15, 2024).

7. Towards a European strategy for quality employment. Position adopted at the meeting of the Executive Committee of the European Trade Union Confederation (ETUC) on 10–11 March 2015. Received from: <http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/mizhnarodna-robota/7326-na-puti-k-evropejskoj-strategii-kachestvennoj-zanyatosti> (access date: October 15, 2024)

8. Job creation is the foundation of socio-economic development, World Development Report 2013. Received from: www.vsemirnyjbank.org/ru/news/press-release/2012/10/01/jobs-cornerstone-development-says-world-development-report. (date of application: October 15, 2024).

9. Sunduk, A.M. (2018). Job creation in industry in the context of global social trends. *Formation of market relations in Ukraine*, 5, 117-122.

10. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Main Directions of Implementation of State Policy in the Field of Employment of the Population and Stimulation of the Creation of New Jobs for the Period Until

2022".

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1396-2019-%D1%80#Text> (access date: October 10, 2024).

11. Ushenko, N.V. (2020). Transformational changes in the labor market in the context of the formation of the platform economy and its business segment. *Formation of market relations in Ukraine*, 12 (235), 164-172.

12. Petrova, I. P. (2018). State regulation of the employment process and job creation in industry. *Efficient economy*, 6. Received from: <http://www.economy.nayka.com.ua>. (access date: October 27, 2024)

13. Hrishnova, O.A. (2006). *Ekonomika pratsi ta sotsialno-trudovi vidnosyny*: Pidruchnyk. K.: Znannia, 559.

14. US Impact Investing Alliance. *Elektronnyi resurs*. Received from: <https://www.fordfoundation.org/> (access date: October 18, 2024)

15. Stvorennia novykh robochykh mist v Ukraini: rezultaty ta perspektyvy http://www.niss.gov.ua/public/File/2013_nauk_a_n_rozrobku/ynvestyc_polityka.pdf. (access date: October 20, 2024)

16. Ukraina vysokotekhnolohichna. Yak rozvyvaietsia vitchyzniana IT-industriia Received from: <https://naglyad.org/uk/2018/05/14/ukrayina-visokotekhnolohichna-yak-rozvivayetsya-vitchiznyana-it-industriya/> (access date: October 27, 2024)

17. Pro zatverdzhennia Osnovnykh napriamiv realizatsii derzhavnoi polityky u sferi zainiatosti naselennia ta stymulivannia stvorennia novykh robochykh mist na period do 2022 roku. Received from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1396-2019-%D1%80#Text>. (access date: October 27, 2024)

Стаття надійшла до редакції : 29.10.2024 р.

Стаття прийнята до друку: 30.12.2024 р.

Бібліографічний опис для цитування :

Кожем'якіна С. М., Ушенко Н. В., Мазуров С. А. Критерії визначення високопродуктивних робочих місць на вітчизняних підприємствах. *Часопис економічних реформ*. 2024. № 4(56). С. 24–33.

